

СУМІВЕЦЬ ≡ ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

Приступасмо, після довгої підготовки, до періодичного видавання часопису «Сумівець», сподіваючися, що він стане не тільки органом СУМ'у, а й усієї еміграційної української молоді. Теперішні умови змушують нас робити часопис поки що саме такого, а не більшого формату, а також видавати його як додаток до «Української Трибуни» і лише двічі на місяць. Гадасмо, що з часом нам пощастиє перебороти всякого роду труднощі та дати такий часопис, який би цілком задовольняв потреби нашої молоді. Еміграційна молодь мусить мати свій друкований орган!

Випускаючи це перше число «Сумівця», звертаємося до членів СУМ'у, до всієї нашої молоді з закликком підтримувати нас надсиланням матеріалів, побажань та порадамі. Ми хочемо, щоб «Сумівець» був справжнім товаришем кожного молодого українського патріота, а таким часописом буде тоді, коли всі ми, тим чи тим шляхом, братимемо участь у його творенні. Пам'ятаймо, друзі, що якраз ми, молодь, чи не найбільшою мірою покликані нести на своїх плечах тягар на буремній дорозі до реалізації нашої великої священної Ідеї, і в ім'я цієї Ідеї ми мусимо бути іноді навіть тверезіші від деякої частини старшого громадянства, запамороченого партійною «боротьбою». Мусимо дивитись на речі ясно, чітко бачити свій шлях і бути об'єднані як найкраща розумна й свідомі сім'я. Усвідомлення цих, завжди актуальних, хоч і старих істин, зробить кожного з вас активним сумівцем і співтворцем свого часопису — «Сумівця».

Часопис головну свою увагу присвячуватиме національно-виховній і суспільно-громадській проблематиці молоді та допомагатиме формуванню справжнього, всебічно розвиненого українця-державника, українця-соборника, для якого інтереси Батьківщини і боротьби за неї стояли б вище над усе. Не зважаючи на свій поки що обмежений формат, часопис намагатиметься містити найрізноманітніший цікавий для молоді матеріал, включно з інформаціями про Рідний Край та про найважливіші світові події. З почуттям відповідальності, з ясним розумінням взятого на себе обов'язку переборюємо безліч труднощів і з молодечим запалом приступасмо до праці. Редакція

ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА — НАСАМ-ПЕРЕД!

Однією з ознак доброї сумівської праці є фінансовий лан в осередку. На жаль, не всі осередки СУМ-у можуть цим похвалитися. Той мінімальний членський внесок, що має бути вчасно сплачений, свідчить про дисципліну члена нашої спілки та пошану до неї. Шануючи свою організацію, член спілки тим самим поважає і себе. Той, хто не вміє поважати себе, не зможе шанувати й інших. Це закон.

Скарбники осередків поставлені на сторожі моральної охорони цього закону, але в більшості вони не розуміють свого завдання, або до своїх обов'язків ставляться безвідповідально.

Прикладом такої бізвідповідальності може бути скарбник осередку в Ельвангені.

Ні голова, ані скарбник не надіслали до каси ЦК грошей не лише від сплати членських внесків, а також і від продажу великої кількості журналу «Авангард». Чи знають ці панове, як інкримінується їхній вчинок?

Центральний Комітет примушений на наступному засіданні вивести спеціальні рішення щодо всіх голів та скарбників осередків, які затримують грошові внески. Контрольні комісії мусять негайно приступити до ревізії, та подати до ЦК СУМ-у копії актів ревізії, оголосивши їх також заголові членства.

Гроші, зібрані від членів СУМ-у, не повинні лежати по приватних кешенях маловідповідальних осіб. — вони мусять йти за призначенням. Грошові витрати затверджують на загальних зборах СУМ-у після зачитання акту контрольної комісії.

Берегти сумівські гроші — наш обов'язок. Треба ошадно витрачати їх на кожен потребу. Найперше вони мають йти на добру книжку, часописи, що є власністю всього членства.

Тому заведення фінансового ладу по всіх осередках СУМ-у є неперечною потребою. С.

ОГОЛОШЕННЯ

ЦК СУМ-у оголошує конкурс на текст сумівського маршу.

Перша премія — 1000 НМ.

друга — 800 НМ.

третя — 500 НМ.

Листи надсилати на адресу: ЦК СУМ-у, Мюнхен, Дахауерштрассе, 9-11.

ЦК СУМ-у

КРОВ КЛИЧЕ

Коли я чую двох дорогих слів — Симон Петлюра, то вони незмінно асоціюються з двома рівнозначними і святими словами — Українська Держава! Коли я чую двох слів — Головний Отаман, вони асоціюються з двома рівнозначними і героїчно-легендарними словами — Українське Військо!

Симон Петлюра! Головний Отаман! А водночас — Українська Держава! Українське Військо! Мов кремінь, що викреснує блискучу іскру, так і ці слова викликають згадки про незабутнє недавнє минуле, осяяне виблиском вогню.

... Мідною сурмою заграв 1917 рік. У вогні визвольної української революції кується і гартується, мов криця, величезне і легендарне ім'я, з яким зв'язана героїчна історія України. У ті бурхливі часи, в часи крутих стихій і розкладу, посяного ворогами, треба було сил, потрібна була і людина, яка б спрямувала творчий порив і прагнення в організуюче річизне.

Тією людиною був Симон Петлюра.

Як Голова Генерального Секретаріату Військових Справ, Симон Петлюра проявив величезний талант і здібності провідника, організатора збройних сил української революції. А навала з крижаної піяночі шаліла, а хуртовина крутилася!.. В ту розпачливу хвилину треба було генія, щоб запалити стихію ідею та програмою.

Тим генієм був Симон Петлюра!

Витривалий і послідовний, він був мужством і зосередженням непохитної волі до боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. Мов бездонне блакитне небо, освітлене сонцем, була глибина його духу, мов прозоре дзеркало, була

ній і розлогий, другий період революційний — яскравий, бурхливий, багатий змістом і формою, мов потік Дніпра біля Ненаситця, гарячий і неспокійний.

Батько Симона Петлюри — звичайний учень духовної бурси, пізніше — духовної семінарії. Але «раз добром наліте серце», то воно дасть себе колось відчутти. Уже на вищих богословських курсах молодий Симон потрапляє в «неласку». За те, що відважується виступити як українець, його вигонять з курсів з т. зв. «вовчим білетом». Відтоді починається бурлацьке життя, сповнене боротьби. Львів, університет, пізніше Кубань і архівно-статистична праця, знову Київ і редакція «Ради», далекий і чужий Петербург та Москва, редагування українського журналу, літературна праця і, нарешті, діяльність у «Земському Союзі» — все це етапи, що з вибухом світової війни і подіями 1917 року знайшли своє завершення у визвольних українських змаганнях.

Це був той другий, революційний, період його життя, період, коли ім'я Петлюри стало легендою.

В одній такій легенді говориться: «Коли настав останній час терпіння, коли вже вщерть наповнилася гнівом народна душа, а Симон Петлюра сидів за мішними ґратами, то його товариші принесли йому листа. В цьому листі був і малюнок коня. І от Симон вирізує з паперу того коня, приліплює на стіну своєї камери, коли доторкає рукою гриву — стіна розступасться, і він на своєму білому коні летить до рідних стрільців, що вже стоять готові до бою».



Сумівський драматичний гурток у Міттенвальді

його кришталінність серця, мов незламна криця, була твердістю його характеру.

Але чи повний цей образ? Ні, не повний, бо образ Симона Петлюри тяжко змалювати.

«Симон Петлюра, — говорить про нього в одній книзі, — історична постать, але історія для нього ще не настала. Доба, що її перший етап пройшов під знаком його імені, не відійшла в минуле. Вона для нас — сьогоднішня сучасність і близьке майбутнє. Його дії переходили за грози та бурі великого українського революційного зриву, з ним він був органічно зв'язаний, з ним і до історії перейде. Без тієї революції нема Симона Петлюри, ані його образу. А що таке для Петлюри чотири роки? Життя та сила її означаються не кількістю літ, а циклами творчих подій, і рік для неї може бути хвилиною, а хвилина — десятиком літ. Скільки потрібно часу для української революції — не знаємо, але знаємо, що її цикл не довершений. Не довершений тому для нас і образ Симона Петлюри. Всяка його характеристика, зроблена тепер, буде персональною, непоодиножено з його добою, одірваною від тіла, нереальною. У найліпшому випадку вона буде легендою.

Але вже за життя Симона Петлюри про нього складено правдиві народні легенди, і навмисних він не потребує. Лише тоді, коли довершений буде український революційний цикл, коли ціла революційна доба пластичною картиною перейде до нашої історії, тільки тоді виступить яскраво і виразно постать Симона Петлюри, тоді тільки буде дано йому і його боротьбі гідну і правдиву характеристику.

Як же складалося життя цього полум'яного сина українського народу? Життя Симона Петлюри — це два різні періоди, два різні контрасти. Перший період — дореволюційний — звичайний, без особливих пхвіл, мов плин ріки, повіль-

Симон Петлюра мав таку титанічну всеорганізуючу силу, що про це не можуть замовчувати навіть вороги, Московський письменник Булгаков устами свого героя так змальовує нам цей образ:

«Не було, не було! Не було цього Симона зовсім на світі! Це просто міт, народжений в Україні в тумани 1918 року... Було щось інше. Була люта ненависть. Було чотириста тисяч війська, а навколо нього чотирьох разів по сорок разів чотириста тисяч селян із серцем, що палало невгасимою злістю. О, багато, багато назбиралося в цих серцях, виповнених ущерть тужливими мріями про свою вічно сподівану селянську реформу: «Вся земля селянам!».

І удари лейтенантських стежків по обличчя, і шрапнельний хужкий вогонь по непокірних селах, сплини зі смугами від шомполів, і реквізовані коні, і загарбаний хліб, і дідичі з грубими пікаями, що поверталися в свої мастки... От що було. І це були десятки тисяч людей, що вернулися з війни і вміли стріляти. Були сотні тисяч рушниць, законаних у землю, захованих у стодолах і коморах, не здані, не зважаючи на швидкі смертні присуди польських судів, ні на шмагання шомполами і стрілянину шрапнелями. Мільйони набоїв у тій же самій землі, тридцятигарматні в кожному п'ятому селі і кулемети — в кожному другому, в кожному містечку склади зброї. І в цих же містечках народні вчителі, лікарські помічники, українські семінаристи, що волею долі стали прапорщиками, здоровенні сини пасічників, штабс-капітани з українськими прізвищами... Всі вони говорять українською мовою, всі вони люблять Україну — чарівну уявну... без панів та без москалів, і тисячі колишніх полонених, що вернулися з Галичини. Це в додатку до тих тисяч селян. Ось що було. А Симон?! Та не було його! Не було! Легенда, міраж, просто слово, в якому злилася і

невгасима лють, і жаждоба селянської помсти, і оновдіння тих вірних снів своєї сомнішої країни, що ненавидять Москву, яка б вона не була — більшевницька, царська чи ще яка. От так то смерть не забарилася. Вона пішла осінніми, а згодом і зимовими українськими дорогами, разом із сухими завоями снігу стала стукотити в перелісах скорострілами. Ії самої не було видно, але яскраво помітний ішов попереду неї дзюбятий селянський гнів. А Петлюра? Це міт! Міт Петлюри! Це міт такий же знаменний, як міт про Наполеона, який ніколи не існував.

А де взялася його вісімсоттисячна найліпша, добіра армія?! Вона зтікалася з морозного голчастого синього присмеркового туману... Ох, страшна, Україна з її туманами, туманами!..

Така характеристика Симона Петлюри в устах москаля.

Дійсно, Симон Петлюра — це найвеличніше ім'я тогочасної дійсності, хоробрий і геніальний проводир, душа і сила Української Армії, гасло і прапор, минуле і майбутнє України.

Невтомна і кипуча енергія Симона Петлюри не припиняється і в новій дійсності — в умовах еміграції. Оселившись у Парижі, він веде далі боротьбу за українську справу. Але ворог не міг заспокоїтись, доки жив Симон Петлюра.

І ось 25 травня 1926 року проходив Головний Отаман вулицю Расін. На розі вулиці та бульвару Сен-Мішель наблизався до нього ворожий посланець. Влиснув револьвер і посилалися стріли... один... другий... третій... Сім.

Так згинув Симон Петлюра. Але не згинула ідея, за яку борювався і поклав своє життя вірний син України. Український народ борювався і незламно боротиметься за своє національне визволення. Пролита кров зобов'язує. Кров кличе.

М. Миколенко

ХРОНІКА

22. травня в таборі «Лягарт» в Ашаффенбурзі відбувся перший Крайовий З'їзд Спілки Української Молоді Ашаффенбурзької області та Гроссгесену. На з'їзді було присутніх 18 делегатів від 10-ти осередків СУМ-у та 40 гостей.

З доповіддю про завдання молоді виступив голова ЦК СУМ-у п. інж. Сердюк. З'їзд обрав Крайовий Комітет, Крайову Контрольну Комісію, Товариський Суд та схвалив резолюцію про дальшу працю серед молоді.

Заслухано також та обговорено звіти з місцевих осередків СУМ-у.

Учасників З'їзду вітали представники чисельних громадських організацій. На честь з'їзду був організований концерт сумівського хору «Іскра», із змістовною програмою.

Привітання від Спілки Української Молоді Канади (СУМК)

94 відділи Спілки Української Молоді Канади ім. Гетьмана Павла Полуботка в Монреалі, дізнавшись із звіту о. С. Савчука про існування українських молодечих організацій на еміграції, постановив навіз'язати з ними ближчий контакт для взаємного пізнання і спільної співпраці в майбутньому.

СУМК щиро вітає, здоровить з Великодніми Святами ЦК СУМ-у і бажає наступне Христове Воскресіння святкувати спільно на вільних Рідних Землях.

17-18 травня сумівський осередок табору Міттенвальд влаштував екскурсійну подорож до Берхтесгадену, де його дружно зустріли сумівці табору «Орлик».

У неділю 18 травня сумівці обох осередків улаштували спільну молитву, а ввечері міттенвальдська сумівська футбольна дружина «Прометей», в організації якої велику роль відіграв п. Володимир Рибак, зустрілися на полі міста Берхтесгаден з таборовою дружиною «Орлик». Гра скінчилася перевагою «Орлика» з рахунком 1:0. Цього ж вечора сумівський аматорський гурток Міттенвальду під керівництвом п. В. Шостаківського дав виставу «Холодний Яр». Сумівці Міттенвальду відвідали копальню соли, Кенігсзее та Оберзее.

19 травня сумівці Берхтесгадену влаштували прощальний вечір за участю свого чоловічого хору.

15 травня в Анобах заснувався осередок СУМ-у. На сьогодні там нараховується понад 40 членів СУМ-у. Велику активність у підготові до організації осередку СУМ-у виявив п. Д. Петрович. Головою осередку обрано п. Д. Рудого. Сумівці приступили до інтенсивної праці.

25 травня спільно з Пластом з ініціативи осередку СУМ-у у Пфаркірхені вродило відбулася академія на честь С. Петлюри та С. Конавальця. Свято відбулося з великим успіхом.

Байроїтський осередок видає стінну газету «Промінь». СУМ тут має великий успіх серед громадянства завдяки своєму серйозному підходові до праці.

22 травня в Шляйсаймі нарешті зорганізовано осередок СУМ-у.

»Методи комуністичної інвазії«

У своїй бернській розмові з представником агентства «Юнайтед Пресс», угорський експрем'єр Надь сказав, що теперішні події в Угорщині характеристичні для «метод комуністичної інвазії, яка після невдачі московської конференції перейшла до генерального наступу». Ференц Надь слабкий, але хитрий політик. За два роки свого злочасного прем'єрства він успішно докладно ознайомився з методами комуністичної роботи, яких тільки засобів він не вживав за той час, щоб знати спільну мову з комуністами і врятувати позицію своєї партії і свою власну!

Зараз таки після виборів 1945 р., яких вислід ні трохи не задовольнив мадярських комуністів, ані їх окупаційних опікунів, Надь і його партія перший раз скривили душу: маючи абсолютну більшість у парламенті, партія «дрібних хліборобів» створила тільки коаліційний уряд і віддала в ньому ключеві позиції комуністам. І потому члени цієї партії пасивно приглядалися, як комуністичний міністер внутрішніх справ організував, за відомими зразками, свою тасмну поліцію і вживав її для тероризування «буржуазної» більшості. Вони служнично виконували комуністичні вимоги, виключаючи з партії своїх найактивніших послів і видаючи їх на арешт. І раз-у-раз висилали подяки своїм східним визвольцям і старалися вести таку міжнародно-і економічну політику, яка найбільше могла б задовольнити їх. А коли комуністичні послы і часописи піднесли галас про реакційну «змову» «дрібних хліборобів», Надь намагався врятувати себе тим, що й сам він заговорив про «реакцію» й про «змову» людей, які були його вчорашніми співробітниками і однодумцями.

Очевидно, вся ця опортуністична тактика не могла нічим допомогти представникам єдиного «буржуазного» уряду у південно-східній Європі. Вони були призначені на загибель, і ця їхня «ліквідація» була тільки питанням часу. Тут власне Надь дав докази своєї особистої влучності: він зрозумів врешті безперспективність своєї політики та свою власну небезпеку і завчасу врятував себе, виїжджаючи в зручний момент «на відпустку» за кордон і відчиняючи своїм вчинком довгу низку нових, угорських «неповоротців».

Без сумніву, невдача політики «дрібних хліборобів» була важким ударом для всіх тих угорських політичних діячів, які вірили в можливість якогонебудь вільного життя у симбіозі з червоним тоталізмом. Це було те саме розчарування, яке стрінуло всіх комуністичних «опортуністів» і опортуністів раніше вже, у різних підбитих комунізмом країнах. Для більшості з них це розчарування закінчилося їхньою фізичною загибеллю, серед більш чи менш трагічних обставин. До ряду таких власне понурих трагедій належить і недавня історія секретаря мадярської урядової партії «дрібних хлібо-

робів»: Белю Ковача арештувала окупаційна військова поліція, не зважаючи на протести угорського прем'єра. Коли тодішній прем'єр Надь домагався видачі Ковача угорській державній поліції, генерал Свірідова відмовився його видати, а передав тільки списані з Ковачем протоколи, де він страшенно обвинувачував себе самого, прем'єра Надя та майже всіх некоммуністичних членів угорського уряду... у змові проти уряду. Якими засобами видобуто від Ковача таке признание, це залишилось, мабуть, назавжди тасмницію. Але тоді вже з'явилися в закордонній пресі чутки, що Ковача розстріляно в тюрмі, після того як він признався. Нині маємо вже виразне підтвердження «Юнайтед Пресс», що Ковач помер у тюрмі. Як бачимо, комуністичні методи — всюди однакові...

Італійці окреслили може найбільш вимовну ту політику, що її веде тепер комунізм у всіх майже визволених європейських країнах, вони назвали її «оррію гігос» — «подвійна гра». Ця гра полягає в тому, щоб створити всюди поширені «народні фронти» у формі широких коаліційних урядів, з участю «буржуазно-демократичних» партій і в тих урядах обсадити найважливіші пости — комуністами. Далі — щоби якнайдовше використувати демократичну урядову фірму й одночасно вести в державі свою розкладову роботу, і врешті — коли це можливе (звичайно — з поміччю чужої, сторонньої сили) — ліквідувати всіх своїх демократичних спільників-маріонеток і завести справжню «народно-демократію» східного зразку.

За цією схемою пішов розвиток подій у всіх країнах совєтської сфери впливів. Провідник румунського антиіндецького руху генерал Радеску мусів утікати літаком на Кіпр, а тепер вже доарештовується рещту румунської опозиції. Югославський поворотець з еміграції, заступник прем'єра Субачич счез безслідно з уряду і політичного життя. Провідники болгарських демократичних партій пішли в тюрму або на вигнання. У Польщі після останньої виборчої комедії створено «народно-демократичний» уряд, без Міколайчика. В усіх цих чотирьох країнах давно вже встановлено справжній режим «народної демократії». Остання прийшла на чергу Угорщини.

І коли в Італії й Франції ці самі комуністичні пляни не мали досі успіху, то це тільки тому, що там не стояла за ними ота фатальна чужа сила. Тому теж не повелася остання комуністична спроба повторити угорський експеримент в Австрії, бо ця країна все ще в своїй більшості належить до західного світу.

Цей розвиток подій у центрально-східній Європі й на Балканах завдав важкого удару тій концепції, що на неї спиралася європейська політика Заходу в добу Ялти і Потсдама. В обох цих договорах західні партнери їх хотіли бачити гарантію демократизації південно-східних єв-

ропейських просторів. Ці договори передбачали переведення в усіх цих країнах вільних виборів і втримання в них лояльного співжиття й урядового співробітництва демократичних і комуністичних партій. Теперішня практика доводить, наскільки нереальними стали ці пляни та ідеї Рузвельта й Черчілла у зустрічі із справжньою комуністичною дійсністю.

Нам здається, що в тій ситуації, яка створилася нині на Сході й Південному Сході Європи, ледве чи можна сподіватися будь-якої зміни від самих словесних протестів західних великодержав та їхніх господарських санкцій. У теперішній міжнародній ситуації західні демократії можуть спричинитися до затримання комуністичної інвазії тільки там, де сягає їх політичний вплив — по цей бік Західної Завіси.

О. П.

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ

ІМІГРАЦІЯ ДП ДО СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ

Часопис «Нью-Йорк Таймс» згадує в одній своїй статті про те, що в травні минулоріч якраз рік від того, як перша група імігрантів ДП прибула до Сполучених Штатів. Він пише:

«За минулий рік близько 12.000 ДП, які репрезентують бл. 20 різних національностей, розійшлися по 150 громадах США — модерних, малих містах, сільських і фермерських громадах — в 35 стейтах.

Але для інших 834.000 лікарів, адвокатів, мистців, інтелектуалів, купців та сільсько-господарських робітників, які все ще перебувають у таборах ДП, залишилась тільки темна безнадійність — замість віри в людське співчуття й чесність. Вони можуть запитати нас, чим власне вони завинили. Хіба тим, що більшість із них — 80% — це християни — поляки, литовці, естонці, литовці, югослави, які виконували каторжну роботу для Німеччини під час війни, а тепер бояться своїх нових режимів удома, або, як говорять балтійці, — в них немає вже ніякої країни, яку вони могли б назвати своєю».

Роздумуючи над можливістю розв'язки питання ДП шляхом їхньої дальшої еміграції, нью-йоркський журнал додає:

«Наша (американська — прим. Ред.) іміграційна квота лишалася цілими роками невикористаною. Якби, наприклад, у роках 1940-1946 використано було повністю цю квоту, до нашої країни прибули б 1.076.733 імігрантів. В дійсності ми прийняли тільки 169.971, а 914.762 з цієї квоти не використано.

Тепер у Конгресі розглядають деякі закони: закон Стратона, який пропонує прийняти 400 тисяч переміщених осіб за наступні 4 роки, і закон Івеса і Джейвеса, який вимагає допустити без жодної затримки всіх воєнних сиріт нижче 14 років. Звичайна людська пристойність вимагає від нас, щоб ми тепер діяли.»

КАНАДІЙСЬКИЙ ПЕСИМІЗМ

Нью-Йоркський тижневик «Тайм» пише про цікавий наслідок анкети Інституту Галлопа для досліджу громадської думки серед населення Канади:

Інститут Галлопа організував анкету серед мешканців Канади, запитавши їх, чи, могли б на їхню думку, Об'єднані Нації перешкодити вибухові нової світової війни. Коло половини (51%) запитаних відповіли «ні», 31% сказали «так», а 18% були невизначені. На друге питання: де

буде відбуватися ця війна? — 39% відповіли: вона буде вестися в північній Канаді й на Алясці».

ІСТІННИЙ ДИНАМІТ

Нью-Йоркський журнал «Ньюсвік» подає вістку про дивний вибуховий матеріал, що його вживали американці під час останньої війни — в Китаї. Ця вістка цікава для нас ще тим, що винахідник цієї вибухової речовини Юрій Кістяковський (в оригіналі: Kistiakowsky) коли судити з його прізвища, з походження наш земляк. «Ньюсвік» пише:

«Під час війни змішувано незвичайно сильну вибухову речовину з мукою і пересилано її, під прикритою назвою «Тітка Джіммі», до Китаю, для агентів-саботажників.

Минулого тижня д-р Юрій В. Кістяковський, професор хемії гарвардського університету, а під час війни шеф відділу вибухових речовин і пізніше — лабораторії атомової бомби в Лос-Алямосі, оповів таку історію: коли він керував державною лабораторією вибухових речовин у Брустоні, йому було доручено винайти таку вибухову речовину, яку можна було б пересилати у великій кількості нашим китайським співпрацівникам. Наслідком цього була «Тітка Джіммі».

Цю вибухову речовину можна було замісити як тісто і випікати з неї хліб, який смакував, як найзвичайніший хліб. Експлозиво можна було викликати в борошні, в тісті і хлібі з однаковим наслідком, і це міг зробити, хто знав тасмницю.

Цю речовину пересилано через нейтральні країни до території, зайнятої японцями, у мішках з написом «борошно» і адресованих до складів квартирмайстра японської армії. Японці так і не викрили тасмної сили «Тітки Джіммі». Японські вояки з'їли дуже багато цієї муки, без жодної шкоди для себе, принаймні немає ніяких відомостей про якісь шкідливі наслідки.

Решта муки потрапила до рук китайських партизанів, які вживали її як динаміт для висаджування мостів.

ЗАГОСТРЕНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СРСР

Лондон (Дена-ІНС). — Як повідомило московське радіо у вівторок 10 червня, Верховний Совет СРСР проголосив постанову про введення в Совєтському Союзі об'єднаної системи законодавства й загострену відповідальність за зраду державних тасмниць.

Д-р Петро Мірчук

Дещо про суспільний лад України в минулому

(Критичні замітки до праці І. Мазепи: «Підстави нашого відродження...»)

I

Появу праці І. Мазепи: «Підстава нашого відродження» треба привітати з радістю, незалежно від того, чи погоджуємось з усіми думками автора, чи меншою або більшою мірою не погоджуємось. Вона являє собою поважний вклад у нашу наукову літературу з ділянки історіософії; зокрема, вона є цінним вкладом у нашу еміграційну літературу. Позитивна сторона праці — і в цій ділянці ми з його поглядом повністю погоджуємось — в тому, що вона дає усистематизований погляд на українську історіософію; противників же вона примушує це раз переглянути свої погляди. В кожному випадку, навіть викликаючи полеміку, ця праця звертає на важливі наукові питання українознавства, вводячи цим у коло зацікавлення читачів дійсно серйозний матеріал.

Проте, ми з дуже багатьма думками й висновками автора не погоджуємось. І не тільки з думками й висновками, але й із з'ясуванням підставових відомостей про суспільно-державне життя українського народу в минулому. Про це ми й хочемо говорити.

II

ЧОМУ ВПАЛА СТАРА КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА

Українські племена примандрували з індоєвропейської — назвемо її так — прабатьківщини, можливо, з тими самими формами суспільного життя, що й племена інших індоєвропейських народів. Але в новій батьківщині вони зустріли інакші умови й піддали їй інші культурні впливи. Українські племена застали на нових землях якихсь людей, що жили осілим життям та розвинули культуру, звану в науці трипільською (від села Трипілья, де відкрито цвинтариче з пам'ятками тієї давньої культури) українські племена змішалися з цими тубільцями та перей-

няли від них форми і спосіб життя. З торговельних спонук увійшли вони швидко у взаємини з тодішньою Грецією, що хоч була частиною римської імперії, проте, затримала це й розвинула перші гелленістичної культури.

Натомість інші індоєвропейські племена посіли вільні простори, в наслідок чого зберегли насамперед на багато довше, ніж українські племена, кочовничий спосіб життя. У сусідських взаєминах вони зустрілися з римською культурою.

Ці два моменти мусить брати до уваги кожний дослідник початків української історії. Бо з них випливає основне уявлення про суспільно-державні форми українського народу, які народжувалися й розвивалися в інших умовах та під іншими впливами, ніж у решті європейських народів, тим то приклади з історії інших народів можна брати тільки як порівняння, але ніколи не як мірило розвитку українського суспільного життя.

Отже, автор праці «Підстави нашого відродження» робить помилку, коли розвитком суспільно-державного життя в осередній на західній Європі вимірює взаємини в Київській Русі, хоча в першому розділі він влучно підмітив, за Туган-Барановським та Плекановом, що «проблема історичного розвитку кожного народу — це окрема, самостійна проблема, що вимагає свого окремого вирішення на підставі знання фактичних відносин, що панували чи панують у даному суспільстві» (стор. 13). З цієї основної авторової похибки випливають далі неправильні твердження, що на них ми хочемо вказати.

Автор вважає, що в Україні за княжої доби, які і в усій тодішній Європі, «народом вважалися лише випі упривілеювані верстви, а решта людности це була «чернь», холопи чи невільники, що не мали доступу до державного управління й були усунені від усього суспільного й культурного життя» (стор. 15). Шо такі порядки існували тоді скрізь у цілій Європі — поза Україною, це так; але що в

Україні було не так, це впадає в вічі кожному дослідникові суспільного ладу київської княжої держави. Сам автор в іншому місці визнає, що «поділ суспільства на класи, а не на стани залишився на всіх землях Київської Русі аж до кінця її існування» (стор. 28). Цю свою заувагу автор підсилює ще цитатою з праці Старосольського: «Кожний вільний (городянин або «смерд») міг дістатися в ряди тих «ліпших» людей, якщо йому поталанило зайняти фактично впливове становище в суспільстві». Отже, вже з цього ясно, що в Київській Русі не було правного розподілу на замкнені в собі верстви, як у решті Європи, а був тільки поділ за фактичним станом на класи, як це є в Європі сьогодні. Проф. М. Чубатий пише про це: «Населення київської держави... не ділилося на стани, лиш на класи. Між станами й класами є та різниця, що при класовій поділї населення держави всі горожани рівні перед правом, лише категорії занять є різні, однак, правної різниці немає. Цілком інші відносини панували тоді в Західній Європі. Там населення ділилося на стани». «У нас тодішні відносини були подібні до теперішніх: люди вільні були перед правом рівні». (Проф. д-р М. Чубатий: «Огляд історії українського права», стор. 47). Тим самим народом не вважалися самі вищі верстви, так само й холопани, ні навіть невільникам не був замкнений доступ до державного управління. В літописі читаємо, що княгиня Ольга була дочкою звичайного рибалки, і нікому не прийшло на думку підносити якінебудь застереження, що їй, людині з простолоудя, не можна ставати жінкою князя, а опісля й княгинею, як би це мало тоді місце в інших європейських державах. Грушевський пише зовсім виразно, що княжі невільники ставали дуже часто тивунами чи іншими державними урядниками. Тим то, наприклад, освіта не стала монополією привілесам тільки вищих верств, як це було в тодішній Польщі та деінде, а ширилася між усім населенням Київської Русі. Далі для прикладу: правосуддя залишилося за князем та народним збором і ніколи не переходило під сваволю боярина так, як у Польщі (шляхтича), чи в Німеччині (ріттера).

Незгідна з історичною правдою й думка автора, що в Україні «державою була

власність князів та королів... князі й королі розпоряджалися своєю державою так само, як вони розпоряджалися всякими предметами і речами, що були їхньою власністю». Проф. М. Чубатий каже про це в «Огляді історії українського права»: «Найвидатнішим чинником у праві до стола був вибір народу. Як знаємо, народ брав живу участь у державнім житті й він робив із новим князем угоду, що в ній князь з'ясовував питання, яких мав додержуватися» (стор. 67). «Князь тратив владу, коли його віче не хотіло, і тоді вибрано на його місце іншого князя, що й часто траплялося» (там же). З цього недовозначно виходить: і князь, і нарід розуміли, що держава є власністю народу, а князь (член того народу) стає тільки головою держави, користуючися з цього титулу особливими привілеями.

Населення визнавало князям ділячність володіння, однак, не його право розпоряджатися державою як своєю приватною власністю. Історія подає приклад, що населення проганяло нелюбленого князя, а запропонувало собі іншого, і сам князь, хоч старався заводити порядки, що їх він уважав за найкращі, числився завжди з думкою громадян своєї держави, з постановою віч та зборів.

Усе те створювало зовсім відмінні суспільно правні відносини в Київській Русі, ніж в інших тодішніх європейських державах. При розумінні держави як приватної власності короля та при існуванні «суворо розмежованих правно, замкнених у собі станів, міг зродитися та розвинутий в Європі (поза Україною) феодальний лад. В Україні для нього не було місця зовсім не тому, що Україна затрималася на початковій, примітивній стадії суспільного життя й не поступала вперед, а власне, тому, що держава була тут добром усіх громадян. А через те ні князь, ні тим більше, бояри не могли роздаровувати її кому їм подобалося. Само собою, що участь і вплив поодиноких клас на державне життя в Київській Русі були неоднакові. Так само компетенції різних органів влади і їхні взаємини були інакші, ніж у сьогоднішніх державах. Та це вже окрема справа.

(Далі буде).

*) Порядком дискусії. Ред.

СУМІВЕЦЬ — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ —

Ч. 2

ЛИПЕНЬ 1947

РІК I

РЕВОЛЮЦІОНЕРИ

Революціонер це людина, в душі якої життєвий геній народного духу, що «душу й тіло рве до бою» за волю свого народу. Той, хто не має в собі цієї характеристичної риси, не може бути революціонером. Постає питання: що примушує передову плеяду народних реформаторів гордо й непохитно віддавати себе на вівтар жертвенності, що є рушієм їх відваги, де те джерело сили й волі, яке насажує душу революційною енергією, ведучи їх крізь найтяжчіші торттури?

Революціонер — це ні фах, ні професія, ані мистецтво. Це звитязці з печаттю народного духу, які стоять на сторожі життя свого народу, це діамантові зерна народної корони.

Вони вийшли з народу і стали за народ. Для них інстинкт самозбереження відіграє другорядну роль. Рушієм їх сили волі є ідея, геній народного духу, а джерелом їх революційної енергії — сам народ.

Це, перш усього, ті фактори, які духово й фізично мобілізують революціонера на боротьбу за добробут своєї нації.

Вони примусили й генія українського народу Т. Г. Шевченка «каратись, мучитись, але не каються».

Це примусило і відважних козаків Богдана лянги смертю хоробрих під Берестечком, і молодих легендарних лицарів під Крутами й Базаром, і сотні тисяч інших відомих і невідомих героїв.

Скільки їх загинуло в печельних муках загарницького режиму по концтаборах і в'язницях!..

Не така страшна смерть, як смертні торттури.

Прийняти смерть може кожен слабодух, але перенести торттури, які бліднуть перед торттурами середньовіччя, — на це не кожен здібний. Тут фізична сторона людини відіграє другорядну роль, бо якраз духове заломання дає початок фізичному розвалу.

Я пригадаю постать поета-початківця Дніпропетровщини Миколи Шутя. Цей життєрадісний юнак, сидючи в камері смертників барвінівської тюрми, не дивлячись на те, що його може через кілька хвилин вивезуть на розстріл, із запалом деклямує свої патріотичні вірші друзям камери. Щоб розвіяти їхню тугу, він розповідає бувальщину з життя свого народу.

На повторних допитах слов'янського ге-стало він не міг уже витримати знущань і вістрям бритви перерізує собі жилу на руці, заявивши: «Я вмираю з чистою совістю, бо я нікого не зрадив».

Сімнадцятирічний юнак Грицько Пивовар, сестру-сумівку якого було замордовано, з небувалою енергією для свого віку віддав себе народній справі.

Торттури гришинського СД не зломали його духу, хоч перед самим поваленням фашистського режиму він став жертвою концтаборних сукот.

«Хлопці, голову дотори!» — з такими словами завжди зустрічав своїх револю-

Приклад гуманності

В метушливій розселенні й виїздів українці, як спільнота не повинні забувати великого і святого обов'язку: допомагати один одному, особливо допомагати слабим і немичним, сиротам і халікам, робто, тій частині українських скитальців, що в наслідок війни позбулася працездатності й не має змоги сама влаштувати своє життя. Саме про цих знедолених і безпомічних, з якими ще вчера кожний поділяв горе й радість таборного життя, дехто з нас забуває. На щастя, таких людей небагато: більшість українців не забули цієї справи, бо вона є виявом доброти, сердечності та справжньої християнської моралі.

З давніх-давен в Україні існує закон, що не дозволяє сильнішим занедбувати слабших. Ще з княжих часів велить він опікуватися старими та бідними, каліками та сиротами. Цей приклад справедливості й гуманності як основа християнської релігії, є для нас святою і сьогодні. Його здійснює на еміграції українська молодь і, зокрема, члени СУМ на англійській зоні. Там багато сумівців саме тепер виїжджає до Англії. Більшість із них вирішили, що кожний сумівець має взяти з собою до Англії на утримання одного старого самотнього українця чи українку, які не мають змоги самі собі здобути засобів до життя, хоч живуть з молоддю спільними думками про долю нашої уярмленої Батьківщини.

Такий гуманний приклад молодих українців — членів СУМ заслуговує на щире похвалу й наслідування. Серед наших скитальців є багато старих самітніх українців, і допомога їм — наш людський святий обов'язок. Кожний фізично здоровий молодий українець, а тим більше сумівець, ні на хвилину не повинен забувати, що він член великої похідної колони українців на чужині, яка, де б вона не була, має одне найважливіше завдання: невтомно і всіма засобами боротися за волю й незалежність України, бути монолітною когортою у якнайкраще дбати одному за всіх, а всім за одного. М. Ш.

ційних друзів у дахавському концтаборі Васильок Лебукірський. Це той, який останньою крихтою хліба ділився із своїми друзями; це той, який, завдяки невиснаженості своєї енергії, врятував двох друзів від неминучої смерті, ризикуючи своїм життям. Його зустріла прелюдія волі, та не зустріла його воля. Шлях до волі був обірваний цілком випадково кулею.

Хто з кацетників Дахав не знає завжди веселого Федора Шпиліника? Від кого, як не від нього віяло дійсно братерською турботою. Чи не він був ходячою дахавською УНРРА-ою, вмюючи спритно розкладати по кишенях друзів «чвертки» та «п'ятки» хліба, які треба було «організувати», а за «організацію» німці платили шибеницею. Своєю морально-матеріальною підтримкою він займав центральне місце, навколо якого оберталася фізично змежені революційні друзі.

Це буденні вчинки українських революціонерів, але вони мають велику цінність.

Ми мусимо не тільки заздрити, але й цінити великомучеників народного епосу!

В. Петренко



Сумівський хор в Берхтесгадені

Богдан Нижанківський

Не вагайся крокувати у ніч,
Що пливе у димах,
Хоч коліс голова може скотиться з пліч
На розхитаний шлях.

Буде хрест чи не буде — нехай! Не
Чи хто прийде до тебе, чи ні. (важне,
Те, що ти захистиш, не мине,
Хоч минатимуть дні.

Виходи, виходи на розхитаний шлях,
Не вагайся крокувати у ніч.
Прощаються вже кров'ю в димах
Дні призначених стріч.

(Із збірки «Щедристь»)

СУМІВЦІ ВІД'ІЗДЖАЮТЬ...

У великій театральній залі українського табору в Штефанскірхені зібралася молодь, що від'їжджає до Бельгії, з Берхтесгадену, Розенгайму, Нойборну та місцевого табору із рідними, друзями та представниками всіх громадсько-суспільних організацій. Після промови о. Вульза з палкою промовою виступив голова ЦК СУМ-у інженер Михайло Сердюк, нагадавши про обов'язок сумівців та всієї української молоді не поривати органічно-духового зв'язку з Краєм, що своєю безприкладною боротьбою за наші ідеали підніс на щит слави ім'я українського народу, та гідно репрезентувати українську націю серед чужинців. Голова закликав присутню молодь до єдності, толерантності й монолітної організованості, закликати стати понад вузькопартийні чи класові сварки.

Після офіційної частини влаштовано добрий концерт п'яти бандуристів. Думи про Нечая та Супруна, уривки з «Гайдамаки», вислухано з великою увагою. Особливу симпатію в присутніх викликали сольні номери бандуристів Кравченка та Варченка. Приемною і радісною несподіванкою була чарівна гра на сопілці одного з артистів.

Другого дня, прикрашений прапорами та великим тризубом, ешелюон з 560 українцями, у супроводі численної кількості провіджаючих друзів, рушав до нового місця еміграції, нових умов життя і праці. На пероні ще довго махали руками ешелюнові, що біг у далечинь, посилюючи в думках своїм друзям побажання щасливого майбутнього. Ярема.

Для кожного ясно, що ми живемо на переламі двох епох. Людність вступає в новий період історії, що істотно відрізняється від попереднього. До останньої війни світ різко ділився на держави, кожна з яких жила в основному власним життям і цікавилась іншими державами лише з погляду своїх власних інтересів. Після війни все чіткіше і чіткіше виступає ідея об'єднання всіх народів світу в якусь єдину цілість. Якою буде ця цілість, на яких засадах вона буде організована, — це справа інша, але не може бути сумніву в тому, що світ рано чи пізно об'єднається.

Ця теза має бути покладена і в основу українських концепцій в галузі політики, науки, мистецтва, а особливо в галузі виховання молоді.

Перед нашим народом стоїть надзвичайно складне завдання: він має в упертій боротьбі створити свою самостійну державу, що увійшла б як повноправний член у дружню сім'ю народів світу. Для цього потрібна, з одного боку, висока національна свідомість, без чого власної держави в сучасних умовах збудувати не

можна, а з другого — широкий світогляд, розуміння спільних інтересів людства, переборення національної вузькості.

Не треба ототожнювати національну гідність з національною пихою, як не можна ототожнювати особисту гідність з амбіцією. Кожен нарід має свої позитивні і негативні риси. Національна світовість і полягає в тому, що нарід, визнаючи себе як окрему одиницю, усвідомлює свої позитиви й негативи; перші він планує, з другими бореться або перероблює їх на краще.

Отже, українська молодь і мусить стати на такий шлях національного самопізнання. Студіюючи історію українського народу, його фольклор і письменство, різні форми його мистецької творчості, його наукові досягнення, його релігійне життя, господарство й політичні рухи, — молодь має глибоко й об'єктивно пізнати психічні властивості нашого народу. Разом з тим вона має спізнати, що вартісного висі наш нарід у скарбницю всесвітньої культури і що він може внести в неї в майбутньому, які обов'язки перед людством поклала на нас історія.

Розуміння всього цього й стане за підставу виховання нашої молоді й роботи її над собою. У цьому, крім школи, мусить допомогти їй організація СУМ і її друкований орган. Зрозуміло, що не тільки не можна серйозно розв'язувати, але й ставити проблеми виховання української молоді, поки її друкований орган матиме лише одну сторінку. Тому молодь має домагатися своєї окремої преси. Потреба її зрозуміла для молоді, мусить бути зрозумілою й для старшого покоління.

Гасло «Молодь — наше майбутнє» ді в кого не зустрічає заперечення. Але цього мало: потрібне шире сприйняття цього гасла і реалізація його.

Професор Г. Ващенко

ЮРІЙ ФЕСЕНКО (БОГДАН БАЙДА)

В червні ц. р. перестало битися серце активного громадського діяча, організатора лав української молоді — Юрія Фесенка (Богдана Байди). Його постать ідейного борця була дорожчавказом для всієї української молоді. В слабому тілі жив незламаний дух, невичерпна енергія, горіла надія в перемогу нашої Української Правди.

Українська молодь! Від нас відійшов заслужений член СУМ-у Центральних Земель України. Ідейний і активний діяч молоді після процесу СУМ і СВУ він переніс людські знущання і торттури. Заподіяні катом рани стали причиною його передчасної смерті. Тернистий шлях привів його на скитання в чужину. Але й тут він не підкорюється фізичній слабості, а вперто працює на різних ділянках суспільно-громадського життя. Байда був: беноположником СУМ на еміграції, членом ЦК СУМ, а згодом Крайовий З'їзд обрав його почесним членом Крайового Комітету. Бувши засновником однієї з кращих організацій молоді «Січ» в Ашаффенбурзі, він лишився й далі очолювати осередок СУМ «Січ».

Байда був також організатором і улюбленим товаришем не тільки молоді, а й старшого громадянства. Він був обраний членом Таборової Ради в Ашаффенбурзі, членом ОПУЕ області Гессен, членом місцевої організації молоді «Січ» в Ашаффенбурзі, він лишився й далі очолювати осередок СУМ «Січ».

Байда був також організатором і улюбленим товаришем не тільки молоді, а й старшого громадянства. Він був обраний членом Таборової Ради в Ашаффенбурзі, членом ОПУЕ області Гессен, членом місцевої організації молоді «Січ» в Ашаффенбурзі, він лишився й далі очолювати осередок СУМ «Січ».

Вічна пам'ять Тобі, наш незабутній друже, вірний сину українського народу!

Центральний Комітет
Спілки Української Молоді

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ

Як повідомляє варшавський часопис польської молоді «Walka mlodych» («Боротьба молоді») з 11.5.47 р. ч. 17(136), 1 травня ц. р. біля села Розкопче Любарцівського повіту (Люблинське воєводство) група молоді — членів ZWZ (Związek Walki Młodych — майбутній польський комсомол — Ред.), яка поверталась з першотравневої демонстрації, була обстріляна з прикриття «фашистською бандою «Ускока» (мова йде про польських підпільників — Ред.). Загинув сім членів ZWM.

Відкидаючи аполітичність у житті й роботі молоді, Конгрес принципів вважає недоцупим внести в середовище Спілки будь-який політичний розклад. (З резолюції 1-го Конгресу СУМ.)

ВСТУПАЙТЕ МАСОВО
В ЧЛЕНИ СУМ-У

Індійська несподіванка

Причини індійських релігійних конфліктів і їх розв'язка

Всім тим, хто на протязі останніх років вдался і близька стежили за розвитком політичних подій в Індії, могло здаватися, що ці події женуть із якоюсь фатальною швидкістю до катастрофи.

У 1942 р. провідники індійських партій відкинули британську пропозицію дати Індії статут вільного домініону в рамках британського комонвелту. Вони пішли виразно по шляху до цілковитої самостійності Індії. Формально — вони чимраз більше наближалися до цієї самостійності і врешті стали, начебто, перед остаточним її завершенням, коли 20 лютого британський прем'єр Етлі заявив, що вже в червні найближчого року британські війська вийдуть з Індії і індійському народові буде передана суверенна влада.

Але події, які попередили цю заяву Етлі і прийшли відразу ж після неї, поставили взагалі під сумнів самий факт існування однієї індійської нації і можливість створення нею об'єднаної держави.

релігії — браманізмові. І в серцях її зберіглася стара неприязнь до колишніх моголам і могольських гнобителів.

Після приходу англійців до Індії моголам втратили своє панівне становище. Що більше, в новітній час, моголам меданський елемент не міг витримати конкуренції працюючих і ошадних гіндусів. Він став економічно слабшим, менш заможним; майже вся нова індійська промисловість опинилася, якщо не в англійських, то в індуських руках.

Моголам втратили відчуття себе загрозеними велегенською чисельною перевагою гіндусів, які до того ж були багатші від них. Цим власне пояснюється вперте намагання «Мусулманської Ліги» створити собі за всяку ціну окрему моголамеданську державу — Пакистан.

В цьому змаганні індійських релігій бере участь ще третій партнер — Сікхи, ще одна релігійна група, яка, хоч невелика числом своїх визнаців і небагата, проте має досить поважні впливи в Індії; бо Сікхи — це плем'я воююнків, яке да-

висься Індією її недалекий північний сусід.

Може саме цей страх перед власним хаосом і почуття зовнішньої небезпеки, яка грозила б тепер ослабленим, розбитим і позбавленим британської охорони Індії, були причинами того основного повороту в політиці індійських партій, який стався в червні. Швайцарський журнал «Базлер Нахріхтен» назвав цей несподіваний поворот — «індійським чудом».

Всі три великі релігійні групи погодилися на компромісову розв'язку — розподіл Індії на дві держави, Гіндустан і Пакистан. Вони погодилися навіть із тим, що тимчасом обидві ці держави залишаться домініонами, зв'язаними з британською спільнотою народів.

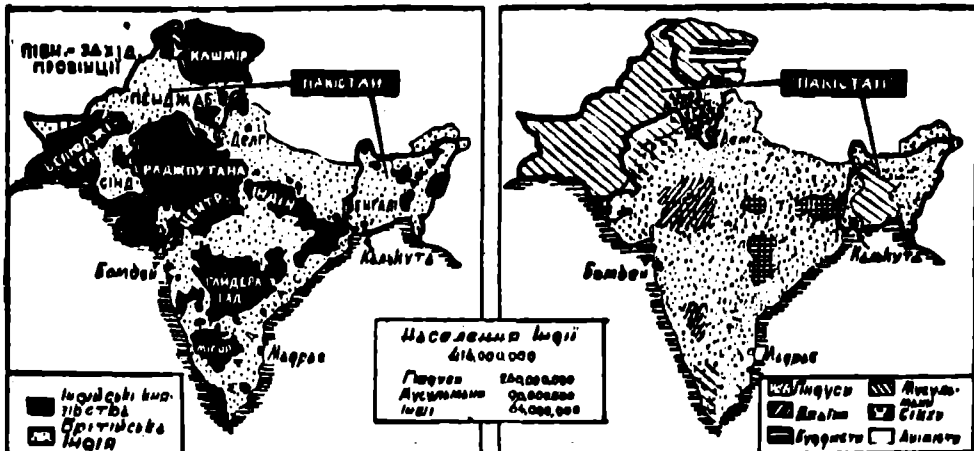
Без сумніву, ця принципіальна згода ще не розв'язує всього заплутаного «індійського вузла». Залишається ще ціла маса проблем, пов'язаних із практичною реалізацією цієї справи: розмежування обох індійських держав, яке має бути проведене шляхом парламентських і все-народних голосувань; налагодження центральної індійської адміністрації чи розподіл її між обома державами; створен-

ня спільної індійської збройної сили; в передусім — надзвичайно складне питання близько п'ятисліч незалежних індійських князівств, володарі яких здебільша нічого і чути не хочуть про демократичний режим, ні про індійську національну державу.

Але своїм рішенням провідники індійських партій поклали основу під майбутній внутрішній індійський мир. І хоч, як довідуємось із нових звідомлень, заворушення у бенгальських і пенджабських містах далі тривають, із зменшеною силою, — ми знаємо, що тепер ідеться тут уже тільки про неконтрольовані відрухи мас і, може, — про чужинецьку інтригу.

У своєму розумному компромісі індійські провідники виходили не з доктринерських засад, а з конкретних індійських обставин і потреб. Ним вони дали, без сумніву, доказ своєї державної зрілості. Можемо сподіватися, що в майбутньому Індія не буде ефемерною державою або іграшкою чужих сил; у спільноті з британським комонвелтом, або без нього, вона йтиме до цілковитої незалежності, а далі може і — до асеїдської об'єднання. О. П.

ІНДІЯ
політичний і релігійний розподіл



Во Індія — це напівконтинент, із строкатою мозаїкою рас, племен, мовних і релігійних груп, між якими це так багато залишається відмінностей, традиційних ураз і палкої, непримиренної ненависті.

Може для відсталості індійського національного розвитку власне характеристичне те, що на перше місце між усіма внутрішньо-індійськими конфліктами висувається не расовий чи мовний, а саме релігійний елемент. Він приборав тут форми такої жакливої нетерпимості, яку можна було бачити на заході хіба тільки в часі середньовіччя чи реформації.

Зрештою, релігійний конфлікт в Індії має своє глибоке історичне і суспільне коріння. Ще в середні віки воююнків моголамеданські заїманці з північного заходу захопили в довгих, жорстоких боях увесь майже індійський півострів і підкорили його зеленому прапорці пророка. Але, як усі люди у володінні ісламу, моголамеданські володарі Індії толерували ішоварність своїх гіндуських підданців, які мусіли за те на них працювати.

До сьогодні ще велика більшість — майже три чверті — індійського населення залишилась вірною старій гіндуській

ло індійському королівству його найкращих воєнків.

Коли наблизався час, що мав, врешті, принести Індії повну державну незалежність, — бажання, вимоги й плани усіх цих релігійних груп стали такі радикальні, такі різні й протилежні одні до одних, що знайти ще між ними компроміс здавалось неможливим.

У провінціях із мішаним населенням почалася справжня домашня війна моголамедан із гіндусами, братовбивча війна, ведема в незвичайно жорстоких формах. Сталися масові вбивства, грабунки й пожежі цілих міст. Війна велася часто проти волі керівних чинників обох релігійних партій. Її причиною був релігійний фанатизм темних мас, їх ненавистницькі й грабничицькі інстинкти. Але дехто виступав із злогодом, що в індійських заворушеннях чимало заважили й сторонні впливи. Їх провокували підшепти чужих агентів, яким важливо було втримати в Індії стан вічного кипіння, щоб завдати турбот Великій Британії і створити тут придатний ґрунт для своєї експансії в близькому майбутньому. Провідник «Мусулманської Ліги» М. А. Джінна недавно говорив про те, як ціка-

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ

ДОПОМОГА УНРРА ДЛЯ УКРАЇНИ

«Нью-Йорк Геральд Трібун» пише в одному своєму звідомленні про нарікання советських урядовців на недоліки, які виявилися, мовляв, під час постачання УНРРА для советської України. Ця відомість особливо цікава для нас тим, що з неї довідуємось, який великий був розмір допомоги УНРРА для УССР. Американський часопис пише:

«Український представник подякував сьогодні УНРРА за її допомогу спустошеним російським (і-прим, Ред.) республікам. При тому він скаржився, що поміж постачаними вартістю багато мільйонів доларів, які були приділені Україні, Чагата товари не відповідали прийнятим нормам у наслідок несумлінності деяких американських фірм.

Як довідуємось із офіційної кореспонденції з Києва, цей представник називався Хом'як і був шефом постачального департаменту УНРРА при Раді Міністрів України.

Хом'як сказав, між іншим: «Україна мала дістати 1500 тракторів, але приставлено тільки 1400 з них, 190 тракторів продукції фірми «Фермол» були без батарей, стартерів, генераторів, переднього світла, електричних проводів і приладдя».

Хом'як зазначив, що дещо з постачання УНРРА були некомплектні, і домагався, щоб усі постачі були цілі і їх виконувано в час.

«В кожному разі», — сказав Хом'як, — я хочу висловити подяку місці УНРРА і її керівникам за їхню організаційну працю для реалізації постачання для України».

Цю кореспонденцію подав керівник місці УНРРА Вайт. Він сказав, що УНРРА постачала Україні більш як 400 тисяч тонн різних товарів і обладнання вартістю більш як 170 мільйонів доларів.

Але п. Вайт зазначив: «Треба прийняти, що, беручи на увагу розміри воєнних пошкоджень в Україні, ця допомога, приділена Україні, є тільки краплею в морі».

ЗВІТ РОЗСЛІДУВАЛЬНОЇ КОМІСІЇ ОН

Нью-Йорк (Дені-Ройтер). — У Нью-Йорку опубліковано звіт балканської розслідувальної комісії ОН, який підтверджує провину Югославії, Болгарії й Албанії в допомозі та підтримці грецьких партизанів. Текст звіту має 800 сторінок. В ньому стверджується, що Югославія створила близько грецького кордону військовий табір в місцевості Вулкес, в якому вишколювано грецьких партизанів політично й військово для участі в боях. Такий сам табір був створений і в Албанії, в Рубі, близько Тірани. Болгарія полегшувала грецьким партизанам перехід кордонів, постачала їм зброю та всі інші потрібні матеріали. Спільно з Югославією Болгарія цілком відкрито підтримувала македонський повстанський рух. Комісія пропонує залишити на кордонах Греції сталу контрольну комісію.

«СВЯЩЕНА ВІЙНА» ПРОТИ КОМУНІЗМУ НА СІЦІЛІ

Рим (Дені-ІНС). — Сіцилійський президент Алессі повідомив про початок великої офензивної проти ватажка повстанських відділів на Сіцилії Сальваторе Джульєно. Джульєно проголосив «священу війну» проти комунізму на Сіцилії й розпочав повстанські дії.

СПІЛЬНИЙ ВИШКІЛ АМЕРИКАНСЬКОЇ І КАНАДІЙСЬКОЇ АРМІЙ

Вашингтон (Дені-ІНС). — Американський міністер військових справ Роберт Петерсон повідомив, що США й Канада мають намір вишколювати свої армії спільно. Петерсон повідомив комісію для закордонних справ американського парламенту, що американсько-канадська комісія оборони працює тепер над планами стандартизації зброї. Досі Канада військовий вишкіл і зброю мала спільно з Британією.

Д-р Петро Мірчук

Дещо про суспільний лад України в минулому

(Критичні замітки до праці І. Мазепи: «Підстави нашого відродження».)

(Продовження)

Отже прищеплення «вищого» (на думку автора «Підстав») суспільного ладу з окремих станами завдало дуже дошкульного удару українському народові: воно позбавило його колишньої провідної верстви. Від'ємні наслідки «вищого» польського суспільного ладу бачимо й на місцях: «Польсько-жидівське місто з його княжим життям, пародією торгівлі і промислу, на місці колишнього інтенсивного міського життя руських часів, було одним з найбільш характеристичних даярів «культурної місці» Польщі на Русі» — пише про те Грушевський. І коли б український нарід вишшов був з попередньої доби, доби Київської Русі та Галицько-Волинської держави в такому стані, що «народом уважалися лише вищі, упривілежовані верстви», як це твердить при розгляді тієї доби І. Мазепа, то таке масове спольщення української аристократії після Люблинської унії було б осиковим кілком у домовину української державності.

Але, на щастя, так не було. Ми підкреслили вже в попередньому розділі, що княжа доба створила одноплітний український нарід із глибоко вкоріненим у душах найширших мас розумінням «нашої правди». Завдяки тому, коли вищі верстви українського народу не витримали в бою і зійшли з позицій боротьби за відновлення української держави, найнижчі верстви були спроможні перейняти це завдання і надати йому нової форми.

Так народжується козацьчина. Різниця між «нашою правдою» і шляхетськими порядками, що їх принесла Польща, зарисовувалася найвиразніше в соціальній ділянці. На місце соціальної рівності в обличчі права та пошанування людини, що було притаманним су-

спільному ладові княжої України, прийшла панщина та шляхетська сваволя. Душа українського хлібороба бунтувалася проти цього. Тому селяни й починають тікати від панів у степи, не дбаючи про безперервну небезпеку із сторони татарських орд, щоб тут могли жити своїм ладом. Тут вони зустрічалися й зливалися з рештками населення, що збереглося з княжих часів.

Серед беззастанних боїв життя мусіло тут виглядати інакше, ніж у спокійних околицях. Землі було недостатком, і прив'язувались до одного місця не було потреби. Річки були багаті на рибу, а степ не дуже бідний на звірину. Тому рибальство і мисливство було побіч хліборобства дуже поширене, тим більше, що несподівані наскоки татар часом руйнували збір хліба.

Та це не мало великого значення в постійній козацьчині. Основним було те, що тут не було шляхетчини й можна було по-своєму впорядкувати управління й суд.

Автор «Підстав» правильно зауважує, що «козацький ідеал свободи і соціальної рівності не був витором нових форм суспільно-політичного устрою в порівнянні з тими, якими жила давня Київська Русь» (стор. 51). Але дуже дивно звучить його оцінка, мовляв: «Це була застигла, законсервована історичними обставинами форма стародавнього укладу життя як наслідок постійних спустошень країни кочовими ордами і безперервного затримання їх розвитку». Авторів раз-у-раз здається, що поступовим могло й може бути тільки те і все те, що було поза Україною.

На нашу думку, козацький ідеал свободи й соціальної рівності залишався той самий, що його мав український нарід і за княжих часів, зовсім не через застій,

а навпаки: тому, що він був поступовим і випереджував інші краї на цілі сторіччя. І коли іншим державам треба було доходити до нього щойно шляхом еволюції й революції, то в нас треба було тільки зберегти й захистити. Адже ж найбільш поступова велика французька революція висунула якраз той ідеал свободи й соціальної рівності, що був ідеалом українського народу як за княжих, так і за козацьких часів. Автор, говорячи про «відсталість», переплутав, мабуть, соціальний лад із соціальною структурою. Беззастанні бої й спустошення справді дуже сприяли розбудову соціальної структури в Україні, тобто, виплекання купецької, ремісничої, робітничої, урядницької і т. п. верств. Та це вже зовсім інша справа, переплутувати цього із соціальним ладом і соціальними ідеалами ніяк не можна. Для розбудови соціальної структури зовсім не треба було міняти українського ідеалу суспільного ладу «поступовим» становим ладом: сьогодні ідеал свободи й рівності переміг ідеал становості всюди, а, однак, соціальна структура через те ніде не спримиризувалася, а ще краще розвинулася. Для цього треба було натомість мати свою власну державу.

З розрізненням козацтва на «низове» й «городове» в автора «Підстав» виходить деяке непорозуміння. З його інтерпретації виходило б, що це два якісь окремі стани. А тим часом, — нам здається, — це дві форми життя того самого козацтва, де міркою розрізнення був спочатку родинний стан. На Січі жили тільки нежонаті козаки; жонаті ставали «городовими». (Коли б це були два окремі стани, то звідки бралися б «низові»? Адже на Січі жінок не було). Одружившись, запорозькі козаки залишали Січ і оселялися селами чи городами на козацьких землях. Вони підлягали й надалі тій самій команді і в випадках більших походів вирушали разом. Само зрозуміло, що нежонаті січовики були завжди радикальніші й воююничіші, ніж «городові», що мусіли оглядатися на долю своєї сім'ї. На цьому підложі й наростали конфлікти, що часом виникали між «низовими» й «городовими» козаками. Різниця родинного

стану, а не настрої, була й причиною, чому «рестрові» козаки рекрутувалися саме з «городових», а не з «низових»: низовики мали свободу на Січі; натомість між «городовими» траплялися такі, що хотіли залишитися при військовому ремеслі, але при тому не розлучалися з сім'єю, отже, Січ для них була зачинена, тому вони і йшли в «рестровики».

Загал московських та польських істориків завжди намагався представити козацтво збиранням різних утікачів, що ховалися на Запоріжжі від шляхетського права. Та дальша роль козацтва показала інше. Воно ні трохи не задовольняється добуттям особистої свободи, як цього слід би було сподіватися від звичайних утікачів. Разом із любов'ю до свободи нащадки княжих дружинників перейняли від своїх батьків також традицію боротьби за права свого народу. Спершу вони ведуть завзяту боротьбу з татарами як тими, що зруйнували українську державу й дали руйнували Україну. А коли виявилось, що з часом грізнішим ворогом, ніж татари, стала Польща, тоді козацтво й починає боротьбу з Польщею. Тим то Запорозька Січ мала — «великий авторитет і популярність у народних масах».

Непорозумінням виявляється також висновок автора «Підстав», що «внутрішній устрій Запорозької Січі був типовою формою суспільного ладу, який відповідав умовам первісного натурального господарства» (стор. 53). Устрій Січі не був ніякою «формою суспільного ладу», бо Січ взагалі не становила суспільності: це було тільки військо. Своім устроєм вона різнилась від устрою війська в наших часах, та вєсакі вона була тільки військом, без жінок і дітей. Не мала Січ навіть основної клітини суспільності, що нею є родина. Не порушуючи цього принципу, якже ж вона могла мати іншу «форму суспільного ладу»? Іншою справою було б розглянути цікавий устрій запорозького війська та його особливостей і порівняти, наскільки він первісний чи поступовий у порівнянні з військовим устроєм інших тодішніх держав, як і сьогоднішніх. Та це вже виходить поза рамки нашої статті. (Закінчення буде)